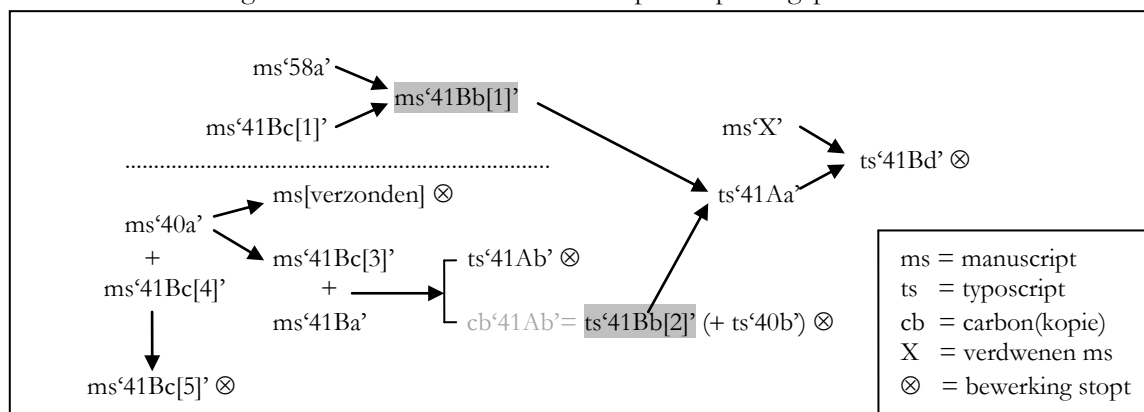

094 The liberation from Oppression in Art and Life

Vooraf

Zie Digital Appendix: Comments 072+ *Texts about oppression*.

In het volgende schema is de ontwikkeling van en het verband tussen de verwante Oppression-bronnen te zien. De geaccentueerde bronnen worden op deze plaats gepresenteerd.

Bron

Het typescript '41Ab' (en haar doorslag) is door Mondriaans vriend Harry Holtzman¹ overgetypt van twee samengevoegde manuscripten '41Bc[3]' en '41Ba'.

In Box 2 van het Holtzman Deposit bevinden zich in de archiefmappen '41A' en '41B' twee typescripten ('41Ab' en '41Bb[2]') die qua typewerk hetzelfde zijn. Typescript '41Ab' is het zogenoemde 'bovenvel' en typescript '41Bb[2]' is de 'doorslag'², in een blauwe carbonletter. De pagina's 7 en 8 ('40b') zijn uit '41Bb[2]' verwijderd³.

Mondriaan heeft typescript '41Ab' gelaten voor wat het was⁴ en heeft de doorslag '41Bb[2]' (min '40b') gebruikt om verder gegaan met het corrigeren en herschrijven van zijn tekst.

Typescript '41Bb[2]' (19 pagina's) bestaat uit achtereenvolgens: vijf getypte, met de hand gecorrigeerde pagina's (rechtsboven genummerd 2 t/m 6)⁵, één getypte en gecorrigeerde pagina (linksboven genummerd '7'), elf getypte, met de hand gecorrigeerde pagina's (rechtsboven genummerd 9 t/m 19) en twee pagina's manuscript (ongenummerd). Op pagina 6 staat rechts bovenaan geschreven: 'after pag 6 follows 9'.

Uit deze bronbeschrijving blijkt dat het typescript '41Bb[2]' niet alleen qua correcties, maar ook fysiek duidelijke verschillen vertoont met typescript '41Ab'. '41Ab' bestaat uit een serie van 19 rechtsboven genummerde pagina's, zonder toevoegde pagina's. '41Bb[2]' is echter veel complexer samengesteld: '41Bb[2]' mist de eerste bladzijde en daardoor de titel. Ook verspringt de paginering van 6 naar 9⁶. Het typescript is met de hand - op pagina 19 - ondertekend met 'Piet Mondrian', en onder elkaar achtereenvolgens gedagtekend 'Febr: '40', 'Febr: '41', 'Jan: '42'. Twee geschreven bladzijden zijn - achter de datering - toegevoegd aan het typescript en bevatten stukken tekst die in het typescript moeten worden tussengevoegd. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

Typescript '41Bb[2]' bestaat uit de volgende hoofdstukken:

- [Introduction]⁷
- The art of the past and modern art

¹ Harry Holtzman (1912-1987), Amerikaans kunstenaar, Mondriaans erfgenaam.

² Door middel van carbonpapier gemaakte kopie van een op een schrijfmachine getypte tekst; het 'bovenvel' is in feite het 'echte' typescript.

³ De door Mondriaan gecorrigeerde tekst van deze doorslag '40b' is te vinden in Digital Appendix: Supplements 094-2 - 'Greats facts of oppression' (typescript 40b).

⁴ Tekst 075 *Oppression in art and life*.

⁵ Afmeting: 27,9 x 21,6 cm (11 x 8½ inch).

⁶ De 'overgeslagen' pagina's 7 en 8 zijn in het Holtzman Deposit opgeborgen als typescript '40b'.

⁷ De titel van het hoofdstuk is niet aanwezig, omdat de eerste pagina ontbreekt.

- Art and Life Need Freedom
- Art's Real Content

Typoscript '41Bb[2]' heeft drie vormen van handmatige wijzigingen. Er zijn wijzigingen met potlood, met pen en in blokletters (met pen); allemaal in Mondriaans handschrift. Bij nauwkeurig bekijken van het typoscript is te zien dat de wijzigingen met potlood het laatst door Mondriaan zijn aangebracht. Een aantal keren is een met pen geschreven wijziging of aanvulling, met potlood doorgestreept en is een wijziging met potlood toegevoegd.

Mondriaan heeft vooraan '41Bb[2]' een manuscript toegevoegd '41Bb[1]', dat op zijn beurt is ontstaan uit drie bronnen: '58a', '58b' en '41Bc[1]'.

De eerste bron - manuscript '58a' - bestaat uit twee schrijfblokbladen⁸, waarvan er één aan twee kanten met potlood is beschreven. Het manuscript begint met de titel 'The Liberation from Oppression in Plastic Art and Life' en de titel van het eerste hoofdstuk 'Introduction'. Manuscript '58' is onvolledig en Mondriaan geeft met een diagonale pennenstreek op de voorzijde aan, dat hij de tekst 'gebruikt' heeft. Een groot gedeelte van '58a' is namelijk gebruikt voor de tekst van een toevoeging in '41Bb[1]'⁹.

De tweede bron - typoscript '58b' - bestaat uit één bladzijde en blijkt een herschrijving van manuscript '58a'; de verbeteringen in het manuscript zijn in de lopende tekst van het typoscript verwerkt. Opmerkelijk is het feit dat er van het korte onvolledige manuscript '58a' een transcriptie gemaakt is. Vermoedelijk is deze transcriptie later - na Mondriaans dood - door Holtzman vervaardigd¹⁰.

De derde bron - manuscript '41Bc[1]' - is getiteld 'Oppression in Art and Life' en bestaat uit twee onder elkaar geplakte schrijfblokvelen en is dus eigenlijk één 'langgerekte' bladzijde¹¹. De bladzijde is rechtsboven genummerd '1'. In het manuscript heeft Mondriaan veel correcties aangebracht. 5 losse pagina's met toevoegingen zijn aan '41Bb[1]' toegevoegd: A, B, P, K en [?]. Alleen van de toevoegingen 'K' en 'P' geeft Mondriaan de plaats van invoeging aan¹².

De titel van manuscript '41Bb[1]' is verbeterd van 'Oppression in art and Life' naar 'The liberation from Oppression in Art and Life'. '41Bb[1]' bestaat uit één 'langgerekte' bladzijde. Aan het manuscript '41 Bb[1]' zijn twee toevoegingen toegevoegd: 'A' en 'B'; Mondriaan maakt niet duidelijk waar deze toevoegingen zouden moeten worden ingevoegd en konden niet worden opgenomen in de leestekst¹³.

Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Basistekst en leestekst

Het manuscript '41Bb[1]' en het typoscript (doorslagen)'41Bb[2]' zijn de basis voor de leestekst. Mondriaans correcties zijn in de leestekst verwerkt. In de leestekst zijn ongebruikelijke afkortingen opgelost. Het hoofdlettergebruik in het manuscript is overgenomen.

Titel

Door het ontbreken van de eerste pagina heeft typoscript '41Bb[2]' geen titel. '41Bb[1]' heeft als titel: *The liberation form Oppression in Art and Life*. Dit is tevens de titel voor de gepresenteerde tekst.

Datering en ondertekening

Opmerkelijk is dat '41Bb[2]' drie keer - verschillend - is gedateerd. Met de hand is de doorslag op pagina 19 ondertekend met 'Piet Mondrian', en onder elkaar achtereenvolgens gedagtekend 'Febr: '40', 'Febr: '41', 'Jan: '42'.

Manuscript '41Bb[1]' is niet ondertekend en gedateerd.

De eerste datering 'Febr: '40' lijkt mij een vergissing. In februari 1940 bestond deze doorslag immers nog niet, want in februari 1940 begint Mondriaan met het schrijven aan manuscript '40a' (*072 Art Shows the Evil of Nazï and Soviet Oppressive Tendencies*) en via een geschreven tussenversie '41Bc[3]+41Ba'

⁸ Afmeting: 26,7 x 20,3 cm (10½ x 8 inch).

⁹ Digital Appendix: Supplements 094-4 – 'The Liberation from Oppression in Plastic Art and in Life' (manuscript 58a).

¹⁰ Digital Appendix: Supplements 094-5 – 'The Liberation from Oppression in Plastic Art and in Life' (typoscript 58b).

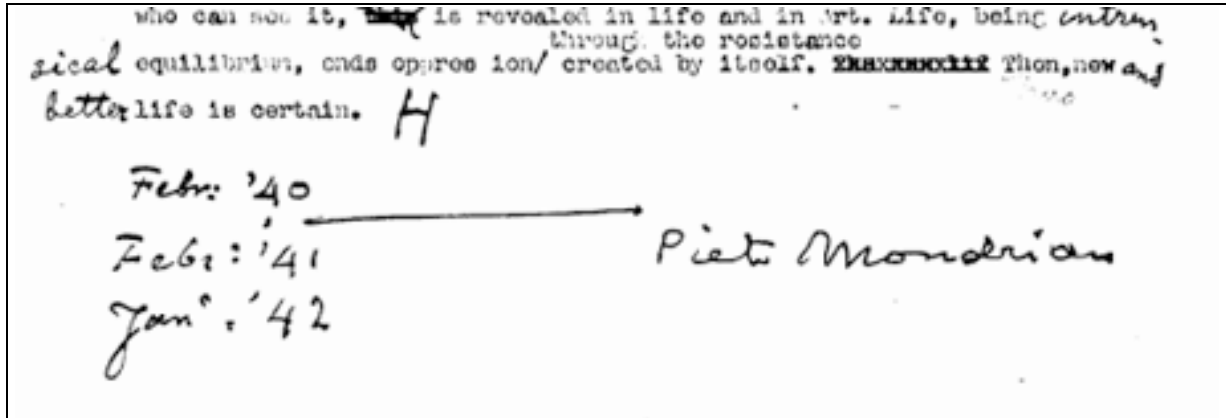
¹¹ Afmeting: 40,0 x 20,3 cm (15¾ x 8 inch).

¹² Digital Appendix: Supplements 094-3 – 'Oppression in art and life' (manuscript 41Bc[1]).

¹³ Digital Appendix: Supplements 094-1 - [remnant] (manuscript 41Bb[1])

(074 *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*) laat hij pas in december 1940 in New York door Harry een typoscript met een doorslag vervaardigen. De doorslag kan dus nooit in februari 1940 afgerond en ondertekend zijn. Ik vermoed dat Mondriaan zijn vergissing in de datering wil rechtzetten en een nieuwe toevoegt: 'Febr: '41'. Waarom hij de eerste foutieve datering niet doorgestreept, is niet bekend.

De gepresenteerde tekst krijgt de laatste datering: januari 1942¹⁴.

Ontstaan en publicatie

In een brief aan Charmion von Wiegand (5 januari 1942) schrijft Mondriaan dat hij druk is met het bewerken van een Oppression-tekst: "To night, after Holtys mounting drawings, I arranged article "oppression". Wednesday I shall show it to Holtzman and would very much like to hand it afterwards to you."¹⁵ Waarschijnlijk werkt Mondriaan aan het corrigeren van de doorslag '41Bb[2]'. ('41Ab' (075 *Oppression in art and life*) is het bovenvel en 'afgerond' in december 1940.) Vermoedelijk heeft hij de doorslag een jaar laten rusten en het eind 1941 weer opgepakt. De bewerking van '41Bb[2]' is in januari 1942 afgesloten.

Beide typoscripten: het bovenvel '41Ab' en de doorslag '41Bb[2]+ 40b' heeft Mondriaan uit Londen meegenomen naar New York.

Typoscript '41Bb[1]+41Bb[2]' is niet eerder gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *The liberation form Oppression in Art and Life* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁶. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract art, abstraction, architecture, construction and destruction, constructive elements, constructive means, culture of plastic art, culture of pure relationships, determination, determined space, double action, dynamic movement, elements of form, equilibrium, equivalence, expressive means, intuition, nazi, neutral expressive means, intensification, limited form, oppression, oppressive factors, progress or decay, pure life, purified colors, reciprocal action, reducing, rhythm, soviet, unity, vitality.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

De 'laatste' datering van de tekst *The liberation form Oppression in Art and Life* is 'januari 1942'. We nemen aan dat Mondriaan de doorslag van het typoscript *Oppression in art and life* eind 1941 weer heeft opgepakt en de bewerking in de maand januari 1942 afgesloten. De schrijfperiode liep van februari 1940 tot januari 1942. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1940, 1941 en 1942 vierentwintig schilderijen vervaardigd: B296/318-B319/299¹⁷. Hij zal tijdens het schrijven aan *The liberation form*

¹⁴ In januari 1942 woonde Mondriaan in New York, 353 East 56th Street.

¹⁵ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024. 'Piet Mondrian letters received (photocopied)'. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹⁶ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁷ CRII: 403-416.

Oppression in Art and Life (het bewerken van *Oppression in art and life*) met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.